Katinka Tuisku
dosentti, osastonylilääkäri
Keskitetyt poliklinikat,
Hus psykiatria

Riittakerttu Kaltiala
professori, ylilääkäri,
Tays nuorisopsykiatrian vastuualue,
Tampereen yliopisto ja
Vanhan Vaasan sairaala

Identiteettikehitykselle on annettava aikaa

LÄÄKÄRILEHDESSÄ on käyty keskustelua transidentiteetistä, sukupuoliahdistuksesta ja näihin liittyvien hormonaalisten sekä kirurgisten hoitojen näyttöpohjasta.

Sukupuoliominaisuuksiin kohdistuvia hoitoja perustellaan usein suotuisilla vaikutuksilla mielenterveyteen, elämänlaatuun ja itsemurhariskin pienenemiseen.

Systemaattiset katsaukset eivät kuitenkaan ole osoittaneet, että sukupuoliahdistuksen fyysiset hoidot korjaisivat mielenterveyden häiriöitä, parantaisivat toimintakykyä tai vähentäisivät itsemurhakuolleisuutta (1,2).

Sukupuoliahdistuksen takia tutkimuksiin ja hoitoihin hakeutuneet ovat ennen korjaushoitoja ja niiden jälkeen itsetuhoisempia kuin yleisväestö (3).

Korjaushoitoja saaneiden itsemurhakuolleisuus on laajoissa ja pitkäaikaisissa seurantatutkimuksissa ollut muuhun väestöön verrattuna 2–6-kertaista (4,5).

Itsemurhakuolleisuus (noin 1 prosenttia) on ratkaisevasti vähäisempää kuin itsetuhoiset ajatukset (noin 40 prosenttia).

Onko sukupuolella kaksi vai useampia ulottuvuuksia, riippuu siitä, mitä sukupuolella tarkoitamme (6). Ellei biologinen sukupuoli olisi merkityksellinen, sukupuoliominaisuuksia muokkaavista hoidoista ei tarvitsisi keskustella. Hormonaalisilla ja kirurgisilla hoidoilla ei hoideta sukupuoli-identiteettiä vaan identiteettikokemukseen liittyvää sukupuoliahdistusta.

Sukupuoliahdistuksen hoitovalikoimaan kuuluu muutakin kuin kehoa pysyvästi muokkaavat hoidot (6). Korjauksesta toivotaan apua myös muuhun ahdistukseen ja psyykkiseen kipuun. Tässä sosiaalisen median vaikutus (7) on ilmiselvä.

Etenkin nuorten identiteettikehitykselle tulee antaa aikaa (8). Identiteettiään pohtivien nuorten vanhemmissa liioitellun itsemurhariskioletuksen toistaminen aiheuttaa pelkoa. •

SIDONNAISUUDET
Katinka Tuisku:
Ei sidonnaisuuksia.

Riittakerttu Kaltiala:
Apurahat (Tays VTR-rahoitus, Wihurin säätiön hankeapuraha, Suomen Kulttuurirahaston hankeapuraha: tutkimushankkeen osat ja tutkijoiden palkat/apurahat), työsuhteet (Tays: alaikäisten sukupuoli- identiteetin tutkimuksista vastaaminen, Tampereen yliopisto: tutkimus), luentopalkkiot (Kys, Oys, Skooppi ry).

KIRJALLISUUTTA

1 Pasternak I, Söderström I, Saijonkari M, Mäkelä M. Lääketieteelliset menetelmät sukupuolivariaatioihin liittyvän dysforian hoidossa. Systemaattinen katsaus. Helsinki: 2020. Valmistelumuistion+Liite+1.+Kirjallisuuskatsaus.pdf (palveluvalikoima.fi)

2 Baker KE, Wilson LM, Sharma R ym. Hormone therapy, mental health, and quality of life among transgender people: A Systematic Review. J Endocr Soc 2021;5

3 Marshall E, Claes L, Bouman W, Witcomb G, Acelus J. Non-suicidal self-injury and suicidality in trans people: A systematic review of the literature. International Review of Psychiatry, 2016;28(1):58–69

4 Wiepjes CM, den Heijer M, Bremmer MA ym.Trends in suicide death risk in transgender people: results from the Amsterdam cohort of gender dysphoria study (1972–2017). Acta Psychiatr Scand 2020;141:486–491

5 de Blok C, Wiepjes C, van Velzen D ym. Mortality trendes over decades among transgender people receiving hormone treatment: a report from the Amsterdam cohort of gender dysphoria. Lancet Diabetes Endocrinol 2021;9:663–70

6 Tuisku K. Translaki poistui - oikeudellinen sukupuoli irtautui lääketieteestä. Duodecim 2023;139(15):1147–50

7 Marchiano L. Outbreak: On transgender teens and psychic epidemics. Psychological Perspectives 2017;60:345–66

8 Karvonen M, Karukivi M, Kronström K, Kaltiala R. Identiteetin muodostuminen ja sen eri osa-alueet nuoruusiässä. Suom Lääkäril 2023;78:e36305